

CATALANA

REVISTA

Any IV

Barcelona 30 de Juny de 1921

Núm. 97

DISCURS PRESIDENCIAL EN ELS JOCS FLORALS DE LLEYDA

Mig avergonyit comparexo avuy en aquest lloch. En un moment irreflexiu vaig acceptar la presidència de jurat d'aquesta Festa de poesia, y ara compromès y no podent tornar enrera, me trobo davant vosaltres qu'esperèu de mi la paraula viva que la definexi, la exalti y la enllumeni fent de introducció y preludi al cant dels poetes vencedors en la noble lluita. Y jo, que no sóch més que un amant de la poesia, un enamorat y amorós del bell dir; que no sóch del gremi espiritual dels mestres en literatura, sinó un admirat y embadalit seguidor de la bellesa, me trobo davant vostres ulls fixos en mi y vostres ohides atentes esperant el que jo no puch donar: el discurs ordenat y harmoniós que faci de pòrtich triomfal d'aquesta Festa.

Des d'aquest lloch us han parlat els poetes més alts de Catalunya, els esperits més subtils y aclarits per la bellesa, més tocats del amor a les coses nostres, les de tots, que són el patrimoni de la nostra raça; aquesta ciutat de Lleyda inspira un pregon respecte y veneració per la seva historia gloriosa, per sos monuments, per sos homes ilustres, entre ells un poeta vivent, qui ha portat a la literatura patria tota la força y tot el sentit del gran Shakespeare y qu'ell mateix es un inspirat, un mestre en poesia. Totes aquestes circumstancies m'atuexen l'esperit y m'obliguen a demanarvos benvolença, recordantvos que si he vingut, vosaltres ho havèu volgut, y que jo no sóch poeta, ni literat, sinó solament un músich que no té altre valer que'l recordarse de que la música no va sola, de que es filla dels homes y existeix per als homes; que'ls homes tenen patria, que la patria nostra necessita del amor de sos fills per a referse; que nosaltres matexos, els catalans, necessitem d'aquest amor per a retrobar el fons de la nostra força, per a no ésser borts, gent d'ànima emmanllurada. Un músich que s'ha adonat d'axò

y ha tingut fè y l'ha obehida en la mida de les seves forces, ajudant ab el séu art a la resurrecció de la consciencia catalana, desvetllant el sentiment de la bellesa ab el cayre especial de la nostra manera d'ésser. Rès més que axò represento, y encara prou sé jo'l meu poch mèrit; cosa en que no vull insistir; no us pensesseu que vull fer el modest.

Però sigui com sia, ara jo sóch aquí y us haig de parlar; y coses bé n'hi han per dir en aquesta ocasió, ocasió de la present festa, ocasió del temps malestruch en que vivim.

Sempre la poesia es necessaria al home; y ben mirat tots els nostres dalers y aspiracions, totes les nostres accions y passions, tot el bo y dolent que fem, tot no té altra finalitat, encara que quasi sempre inconscient, que la poesia; poesia en el séu sentit últim qu'es bellesa. Per què, ¿qu'es la bellesa sinó goig, joya complida pel qui n'està possehit?

Y ¿qu'es el que mou tots els nostres neguits, sinó la possessió de la felicitat? Qui la cerca per un camí, qui la cerca per un altre. Ara truquem a aquesta porta, ara a la de més enllà, esperant qu'aparexi la fada que'ns dongui'l repòs y'l goig anyorat. Adalerats corrèm d'ací d'allà en busca de l'estimada. En els nins es la juguina que'ls encanta, la nina pintada, la pilota que bot y salta, la rondalla que'ls encisa la imaginació ab mons maravellosos. En els joves es l'amor qu'encén els sentits y'ls subtilisa; qu'en el sér estimat hi fa veure la perfecció y'l repòs de tot dalit y cobejança de còs y ànima. En l'home ja fet es l'ambició del possehir, de dominar, d'ésser més que'ls altres, del aplegar tresors, terres y hisendes. En el polítich es la pruija de regir pobles y nacions, emmotllant lleys y dominant multituts.

En el fons de tot axò no hi hà rès més que la lluyta per a obtenir la poesia, el goig definitiu, la solució suprema de la vida, el compliment del anhel que'ns martirisa. Mes ¡ay! la juguina's malmet en mans del nin y la ilusió's fa fugitiva; l'amor de joventut se marceix pel desengany, que la fidelitat no sempre dura, que la hermosura passa com la verdor dels camps al pás del sol d'estiu; que totes les riqueses, tresors y hisendes, que'l domini y la gloria terrena, si tenen un sò potent qu'axorda y atabala, dexten una buydor al fons de l'ànima, que les ansies del desig no acaben, que crexen y fan l'avidesa més atormentadora.

Sols uns moments hi hà en la vida en que s'oblida tota

cosa, en que no's busca ni's desitja; en que l'esperit està quiet, en que l'ànima pastura en l'aliment dolcíssim d'una joia pura, en que's posseheix el sentit suprèem del viure. Aquests són els moments de la vera poesia, poesia en son sentit més pregon, que també es música, es pintura, qualsevol goig de la bellesa. Es el florir de la humilitat y la bonesa en la contemplació del ordre y harmonia; tast anticipat de cel, de joia eterna que pot trobar tot home, no sols l'artista creant l'obra bella, sinó també tothom qu'ab senzillesa de cor faci una almoyna d'amor al pròxim, qui salvi una vida exposant la propia; perdoni al enemic de qui odiat era; joia pura sobre tot en els moments en que l'home té la ciencia de la seva petitesa y reb la gracia de l'atracció al Deu de tota criatura, font primera de tot goig, pau y bellesa, apaybagament de tot daler, mar immèns de la vera y eterna poesia.

Mes, en els moments presents, ¡que lluny som d'aquest tast de la bellesa! La malehida guerra ha desencaxat la humanitat sencera, ha amussat el paladar de l'ànima; ha fet surar enfora tot el fons idolàtrich, totes les forces cegues, brutals del home, qui sense seny, sense rahó, sense llum d'esperit, braceja bojament cercant la felicitat, el goig, aquella poesia tan llunyana, ab l'únich instrument del egoisme més selvatge; abandonantse als plahers dels sentits; perden la dòna la delicadesa del pudor y l'home la fortaleza de la honestetat viril; tot trontolla y's remou passionalment en l'odi de classes y en el baix dalit de la materia.

Es que la poesia es lluny, molt lluny de nosaltres y per axò el nostre neguit es gran; havèm equivocat el camí y topèm de cap ab les parets d'un carrer sense sortida. Havent callat la veu del esperit, la veu de la sanch crida y desgoverna.

Mes, en el fons d'aquest desfici no hi hà res més que l'anyorança de la pau, del equilibri, del repòs en el centre de tota vida; no hi hà res més que set de joia, de bellesa. Ja pot cridar la sanch, baladrejar l'egoisme; ja poden els sentits revolcar-se en llurs dalits grollers; el que resumeix tot l'home, la seva essencia immortal, es l'esperit, y aquest no s'accontenta ni reposa sinó ab les substancies similars a sa natura, ab l'aliment del Esperit diví, qu'es vera vida.

Per axò, en aquests moments tristos de la humanitat ferida, es bo que'ls pobles que tenim tradició de fè y de costums austeres; que tenim cert tremp d'esperit per a reconquerir lliber-

tats perdudes; qu'al fons del cor guardèm el recort de les nobilitats passades y al centre del esperit l'agulló inquietant de la esperança en les nobilitats futures, es bo, dich, que no desdim en treballar més que may per l'assoliment del nostre ideal; ideal de progrés, de llibertat y de justícia; ideal de benestar y noble joia, de harmonia entre l'esperit de la nostra terra y les lleys que la governin; de harmonia entre còs y ànima. Y aquesta harmonia solament l'assolirèm essent fidels a la nostra natura, essent ben catalans per a arribar a ésser ben humans; que la humanitat no es una idea abstracta, sinó'l conjunt harmoniós de vives y variades realitats. Per axò convé tenir l'esperit alerta; per axò es precis alimentarlo ab l'ideal de la bellesa, qu'es sava immortal que'l dignifica.

Heusaquí, donchs, la necessitat de les festes de la poesia; la necessitat de cridar als poetes de la nostra terra a n'aquestes nobles lluytes, de cridar al poble a presenciarles y a fruirles; perquè en l'afinament del esperit assosseguem la pruija de les males passions, que avuy malegen la humanitat sencera, y aviem les idees nobles que porten a la dignificació dels pobles.

La nostra Catalunya, aquesta bella terra que ha informat el nostre ésser, també està malalta avuy d'aquesta malestruguesa del infern. La malura del egoisme, de la sensualitat y del odi també ha desordenat l'harmonia del nostre viure, y germans ab germans se maten, y les costums públiques degeneren, y l'angunia y el sobressalt assombren les llars de ciutats y pobles. Ara es l'hora, donchs, que'ls poetes canten entonant la paraula viva, la paraula que redressi tot esperit a les altures; a les altures del ideal de Patria; que la Patria es mare y la mare es fortaleza y salut, vida y consol per la fillada. La paraula viva qu'encengui en la nostra ànima les lluminaries de la fè en el Pare de tota criatura, qui a tots ens lliga amorosament y fortament ab la caritat divina. Ara es l'hora que'ls poetes clamin ab veu potent y commoguda'l mot màgich del Amor, essencia de vida, paraula lluminosa qu'assereni'ls esperits, domini les passions del odi, purifiqui les cobejances viciosas y faci tornar l'alegria santa en nostres ànimes y'l dalit per a les accions heroiques.

Cantèu, poetes, y cantèu, artistes, qu'al fons de tota obra bella hi hà una llum matexa, un estel puríssim caygut del cel de la bellesa eterna. Si'l cant costa de sortir, per que'l cel no es de bonança y la terra sembla tremolar d'angoxa, no des-

mayèu; girèu els ulls enlayre, prenèu forces en l'ideal altíssim y la vostra imaginació tornarà a pendre volada, y, oblidant aquest món de tenebres, us breçarèu en el ritme etern de la bellesa; y al caure vostre cant com dolça rosada sobre la terra, tornarèu als homes camí de la bondat primera, d'aquella bondat que conté tota la dignitat del viure.

LLUÍS MILLET

TRADUCCIÓ DE PRUDENCI

(*Cathemerinon* — VII)

HIMNE DELS DEJUNANTS

- 1 *Oh Nazarèu, llum de Bellèm y Verb del Pare,
tu qui'ns nasqueres d'un pur ventre virginal,
les nostres castes abstinències reb y ampara;
y al nostre obsequi fés, oh Rey, benigna cara
quan de dejunis t'oferim tribut penal.*
- 2 *No't podèm dar rès més pur qu'aquest servici
ab que's neteja'l fons del còs concupiscent,
ab que del ventre intemperant se doma'l vici,
per tal que'l greix d'oyosa cràpula en desfici
no dexi oprès y sufocat l'enteniment,*
- 3 *Hom venç la gula y la luxúria envilida,
l'entorpiment de vi y de somni ja sobrant,
el soll impur, la bogitut desvergonyida;
y tota peste dels sentits cau esvahida
sota l'austera disciplina dejunant.*
- 4 *Si tot a lloure pel menjar y la beguda,
com cal no enfrenes pel dejuni l'apetit,
se'n seguirà que, del plaher sovint vençuda,
l'ànima apagui'l noble seny, y decayguda
s'adormi y ronqui apoltronada dins el pit.*
- 5 *Refrenèm, donchs, els apetits del còs, y alerta
brilli dins ell la netedat del seny prudent.
Axís ab vista penetrant y ben desperta
y ab més alè, sentintse l'ànima lliberta,
implorà son Criador més dignament.*

- 6 *Ab l'observança del dejuni cresqué Eltes,
l'antich profeta morador de camps oberts,
qui, defugint tota fragor de gent's impies,
aborrí'l poble per sos crims y ses orgies,
y'l cast silenci anà a fruir de grans deserts.*
- 7 *Arrebatat per dos cavalls de foch en l'ayre,
damunt un carro volador ell se'n pujà,
per que ab contagi d'immundícies a tot cayre
el món maligne no empestàs ni poch ni gayre
tan alt vident qui pels dejunis s'ilustrà.*
- 8 *Moysès mateix, nunci del trono formidable,
no pogué veure'l Rey dels cels omnipotent,
qu'abans el sol en sa carrera invariable
no l'hagués vist quaranta voltes, incansable
seguir dejú de tota mena d'aliment.*
- 9 *Ell per sustent no més ses llàgrimes tenia,
y orant de nit sobre'l terror de plors remull,
ab rostre enclí l'humida pols allà oprimita,
fins que, cridat per veu d'Aquell qui aparexta,
sentí l'esglay d'un esplendor que venç tot ull.*
- 10 *No menys potent fou del dejuni en l'observança
Joan Baptista, precursor del Fill de Deu,
qui vies tortes redreçava a tota ultrança
y, sendes aspres aplanant, ab sa ensenyança
mostrà'l camí que cal seguir més recte y breu.*
- 11 *Nunci del cel, ell pregonà tal norma austera,
obrint camí pel Deu Messies ja arribat,
fent dels costers y del sobam via planera,
per tal que rès desviador y sens carrera
no retrobàs venint als séus la Veritat.*
- 12 *Donat a llum d'una naxença desusada,
Joan al pit axut y flàcit se nodrí,
fruyt tardoral d'una matrona ja avençada;
y abans de fer en aquest món la seva entrada
ja va mostrar la Verge-Mare ab fruyt diví.*
- 13 *Després dins vastes solituds va fer estatge,
vestit no més ab pells hirsutes d'animals;
y sols cobert d'exa llanosa aspror selvatge,
allà visqué pel seu horror a tot contatge*

ab les costums de les grans viles criminals.

- 14 *Allà, entregat a l'abstinència volguda,
aquell varó d'austera llei, fins vespre clòs,
se refusava tot menjar, tota beguda;
y de llagosts ò bresca rústica expremuda
mòdich sustent llavors prenia per son còs.*
- 15 *Fou ell primer qui predicà salut novella,
tot ensenyantla, y al Jordà, riu benehit,
feya rentar als penitents la culpa vella,
mes sobre'ls membres netejats en l'aygua aquella
ja des del cel hi refluhia l'Esperit.*
- 16 *Y d'aquell bany, totes les màcules borrades,
sortien homes renovats, no ja altrament
que del gresol les vetes d'or esplendorades,
ò d'argentifer pedruscall purificades
ne surten, clares relluhint, masses d'argent...*
- 17 *Mes ara plaume referir un fet insigne
d'antich dejuni al sagrat Llibre consignat:
Ja estava a punt de destruir un poble indigne
el llamp de Deu; mes l'aturà'l Pare benigne,
y, reprimint, fou perdonada la ciutat.*
- 18 *La gran ciutat ab insolent orgull sens mida
un temps s'alçava poderosa, mes vilment
s'era empestada de luxúria podrida;
y axí en brutal entorpiment tota sumida
desdenyà'l culte del gran Deu omnipotent.*
- 19 *De perdurable tolerar per fi cansada
l'ira de Deu ja s'es desperta ab just rigor:
d'un glavi ardent la seva dreta s'es armada,
nimbes y torbs ja fa esclatar, y ab la tronada
vibra de llamps pel nubolat groga claror.*
- 20 *Mes un un breu plaç de penedir-se encara arriba,
y per si acàs aquella gent vol refrenar
sos vells desordres, sa protervia lasciva,
sospèn el cop l'alta amenaça compassiva,
y la sentència's detura a executar...*
- 21 *Benigne'l Jutge ja un profeta hi encamina
quí doni anunci del gran càstich imminent;*

*però Jonàs sabia prou que Deu s'inclina
a perdonar més qu'a ferir y fer ruina,
y axí vers Tharsis ja defuig secretament.*

22 *Tantost s'embarca en forta nau ben noliada,
desfan l'amarra, y ja la nau va pel badiu
de l'alta mar; mes greu tempesta s'es alçada.
Els navegants cerquen per sortir qui l'ha causada,
y la sort cau sobre'l profeta fugitiu.*

23 *Volent llançar l'únich de tots qui n'es culpable,
el crim del qual l'urna girada ha revelat,
ja'l precipiten dins el pèlach insondable,
y allà engolit per un cetaci formidable,
viu, dins la còva del gran ventre es albergat.*

24 *Per tres diades y tres nits consecutives
ell devorat dins la gran bestia estigué:
allà trespava amagatalls d'entranyes vives
y, resseguint les tortes vies digestives,
tot sofocat del gran ardor, encar visqué.*

25 *Per fi sens dany, la nit tercera ja passada,
llançat pel monstre qui vomita ab greu singlot,
vers hont expira murmurant l'ona calmada,
sobre la costa ab blanca escuma perfilada
surt, y s'espanta de trobarse salf de tot.*

26 *Forçat per Deu, ell ja depressa s'encamina
als Ninivites, y, censor ben imposat,
llur vergonyosa malvestat els inculmina,
dihent; «Ja us es damunt el cap l'ira divina:
quaranta dies, y haurà fi vostra ciutat!»*

27 *Després se'n puja a una costa encimbellada,
a fi de veure d'allà dalt el gran horror
de fum immens y de ruina acumulada,
y pren estatge sota un'eura just brostada
per oferirli son umbracle protector.*

28 *Però tan prest com la ciutat hagué rebuda
la trista nova de son càstich, quin espant!
Dins l'ample cercle de sos murs va remoguda
la gent arrèu: poble y Senat, tot s'hi trasmuda,
pàlids els joves y les dones udolant...*

- 29 *Ordre de fer dejuni públich ja s'hi dona
per aplacar un Deu ofès: fòra aliments!
Llençant les sedes y'ls joyells cada matrona
vesteix de dol y'ls amollats cabells corona
de cendra vil en lloch de gemmes esplendents.*
- 30 *Ab humil vesta vulgareja l'alt patrici
y molta gent texits de cerres du plorant;
la noble verge, revestint aspre cilici,
d'un negre vel cobreix sa cara en son desfici,
y per l'arena se revolca fins l'infant.*
- 31 *Y'l Rey mateix, la rica fibula arrencada,
tira'l mantell qu'era de púrpura de Còs,
llença del front la diadema tan preuada
de fines pedres y de perles decorada,
y'ls seus cabells se fa cobrir de soll polsós.*
- 32 *Ningú de beure ni menjar esmenta l'hora;
ja sos festins abandonà tot el jovent;
fins neguen llet al infantó qu'a crits l'implora,
y éssent humit son breçolet de tant que plora,
la dida encara li refusa l'aliment.*
- 33 *Fins y tot guardes d'animals ja té tancades
l'esment dels homes, no dexant que'l bestiar
mengi pastures que'l rou fresch ha salpicades,
ni begui l'aygua murmurant de fonts gemades;
y'l buyt pessebre fa les vaques bramular.*
- 34 *Prest Deu, calmat per una esmena tan intensa,
refrena l'ira y son judici converteix
de rigorós en favorable: tan propensa
es sa bondat a perdonar l'humana ofensa,
que ja la borra y als qui ploren compateix.*
- 35 *Però ¿per què d'antiga gent he tret l'exemple?
Jesús mateix, mentres visqué en mortalitat,
prou dejunà, tenint el cor pur com un temple
y essent, en frase del profeta qui'l contempla,
Emmanuel «Deu ab nosaltres» nomenat.*
- 36 *Aqueix còs nostre, moll y frèvol per natura,
fàcil al jou del baix plaher embrutidor,
Ell l'ha fet lliure per la llei de virtut pura,
emancipant de servitut sa criatura*

Ell de tiranes cobejances vencedor.

- 37 *Tot sol, allà, dins un desert inhabitable
quaranta dies va romandre tot seguits
sense tastar cap aliment reconfortable,
mostrant de vèncer ab dejuni saludable
el còs tan fàcil en cedir als apetits.*
- 38 *Bé va admirarse l'enemich que carn passible
puga aguantar tanta fadiga y tal rigor,
y ab art astut volgué explorar si fos possible
qu'allà estigués Deu amagat en còs visible;
mes rebutjat ja va fugirne'l temptador.*
- 39 *Volèm seguir, segons les forces que'ns depares,
—oh Crist, oh Mestre de sagrada veritat—
aquest exemple qu'als dexebls tu donares
¡Ah! que vençuts els apetits, com ordenares,
triomfi l'ànima ab imperi assegurat!*
- 40 *Prou es axò que no pot veure'l vil diable,
mes es axò que plau al Rey omnipotent,
axò qui l'ara del altar li fa acceptable,
axò desperta nou fervor al cor instable
y dels pecats llima'l rovell al penitent.*
- 41 *No tant la flama ab un rech d'aygua es estingida
ni tant se fon al sol calent la freda neu,
com una garba de pecats ben atepida
sota'l dejuni consagrat resta esvehida
sempre que hi juntí la llimosna'l mèrit séu.*
- 42 *Cert qu'es un'obra de virtut ben sobirana
vestir desnús, alimentar els indigents,
donar socors caritatiu a qui'n demana,
reconexent una mateixa sort humana
entre'ls qui són pobres de tot y'ls opulents.*
- 43 *¡Ah! Venturós qui la mà dreta allarga extesa,
pròdiga en dons y robadora del cor grat,
mentres sa esquerra no sab rès de tal llarguesa.
Aquest rebrà de béns eterns millor riquesa:
ell presta a Deu, y n'haurà fruyt centuplicat!*

MIQUEL COSTA Y LLOBERA, Pbre.

L'ACTA DE DARRERA VOLUNTAT DEL REY EN MARTÍ

Un dels punts dubtosos de l'Historia de Catalunya, es realment aquell període tan interessant com dissortós per la nostra patria que seguí a la mort del darrer sobirà de niçaga catalana, nostre bondados Rey En Martí. Y seria mólt convenient qu'un estudi profon y complet fos emprés a fi d'esbrinar ab tota l'exactitut possible'ls fets esdevinguts, que tanta transcendencia tingueren en el destí de Catalunya, y que la llum de la veritat permetés de sentar afirmacions y conclusions que de present no es possible donar com definitives.

Tant més necessari es dit estudi, quan per l'actuació dels principals personatges qu'en aquells intervingueren, hi hagué interès en ocultarlos, en tergiversarlos y en destruir los documents en que constaven, a fi de que jamay se pogués arribar a un exacte conexement de la veritat.

Ab tot, malgrat axò, no poderen emperò ésser tan ocultats y desfigurats los fets, que un atent examen no dexi de desvetllar sospites tan fonamentades, que, malgrat no's trobin documents comprobatius, pesen en el convenciment de l'ànima ab tota la força de la veritat.

La major part dels llibres publicats tractant d'Historia de Catalunya, esmenten ò inserten més ò menys compendiada, l'acta de darrera voluntat atorgada, segons se diu, pel Rey En Martí, y autorisada per En Raymond de Comes, protonotari reyal, lo dia 30 de Maig de 1410, en la cambra dita de l'Abadesa, en el Monestir de Valldonzella, prop de Barcelona, hont nostre sobirà era greument malalt en perill de mort. Los dits llibres en general no diuen res més; estudiant emperò'ls documents de la dita època, en especial del interregne, se desvetllen fortes sospites sobre la veracitat dels fets relatats, que ací sols cap breument esboçar.

En un dels llibres registres de les Corts catalanes, se diu que en la sessió tinguda lo dijous 22 d'Octubre de 1411 (1), fou presentat al Parlament un escrit que llegí'l notari Berenguer Spigoler, el qual se deya ésser copia fidel y autèntica de l'acta de darrera voluntat del Rey En Martí, presa per En Raymond de Comes, protonotari reyal, dels propis llavis del mateix Rey poch abans de morir.

(1) «Processos de Corts.» Vol. VIII, pàg. 481. — Se consigna aquesta signatura que correspon als volums impresos per la Real Academia de la Historia, per tal com no's troben los registres originals en l'Arxiu de la Corona d'Aragó ni en l'Arxiu municipal.

Lo dit document, en efecte, diu: Que'l divendres que's comptava trenta de Maig del any de la nativitat del Senyor mil quatrecents dèu, prop de les onze hores de la nit, En Ferrer de Gualbes, conseller y ciutadà de Barcelona, delegat juntament ab altres per la Cort general que'l dit senyor Rey celebrava aleshores en Barcelona als Catalans, se presentà al sobirà qui era malat, emperò ab conexement intelectual y en ús de la paraula, en la cambra dita de l'Abadesa en lo Monestir de Valldonzella, y a presència del dit Raymond de Comes protonotari y dels testimonis que també sotscrigueren lo document, digué tals ò semblants paraules:

«Senyor, nosaltres elects per la Cort de Cathalunya som aci davant la Vostra Magestat, humilment suplicant vos que us placie fer dues coses, les quals son e redunden en sobirana utilitat de la cosa publica de tots vostres regnes e terres. La primera quels vullats exortar de haver entre si amor, pau e concordia, per ço que Deus los vulla en tot be conservar.

»La segona que us placie de present manar a tots los dits regnes e terres vostres que per tots lurs poders e forces facen per tal forma e manera que la successio dels dits vostres [regnes] e terres, apres obte vostre, pervingue a aquell que per justícia deura pervenir, com aço sia molt placent a Deu e sobiranament profitos a tota la cosa publica e molt honorable e pertinent a vostra real dignitat.»

Y diu lo document que l'esmentat Ferrer de Gualbes repetint les dites paraules, preguntà al Rey:

«Senyor: plau vos que la successió dels dits vostres regnes e terres apres obte vostre pervingue a aquell que per justícia deura pervenir?»

Y que'l Rey responent, digué: *Hoc*.

De tot lo qual lo dit Ferrer de Gualbes demanà que'n fos fet instrument públich que fou extès per l'esmentat protonotari en lo dia, hora, lloch y any abans dits; essent testimonis lo bisbe de Mallorques, los nobles Guerau Alamany de Cervelló, governador de Catalunya; Roger de Montcada, governador del reyalme de Mallorques, y camerlench; Pere de Cervelló, majordom; Raymond de Santmenat, cambrer, militar; Francesch d'Aranda, donat de Portaceli, conseller; Lluís Aguiló, donzell y'l noble Raymond de Montcada, coper del Rey.

Que l'endemà dissapte 31 de Maig del mateix any prop l'hora de tercia, lo mateix Ferrer de Gualbes ab los altres elects

per la Cort, constituïts personalment devant del Rey en la matexa cambra nomenada, recordà al Rey les paraules que havíades dites la vetlla anterior a presència del protonotari y dels testimonis, y li digué:

«Senyor: plauvos que la successió de vostres regnes e terres apres obte vostre pervingue a aquell que per justícia deura pervenir, e que n sia feta carta publica?»

Y que'l senyor Rey responent, digué: *Hoc*.

Allavors el dit protonotari interrogà lo nostre Rey, dihent aquestes paraules:

«Plauvos, donchs, Senyor, que la successió de vostres regnes e terres apres obte vostre, pervinga a aquell que per justícia deura pervenir, e que n sia feta carta publica?»

Y que'l senyor Rey responent, digué: *Hoc*.

De tot lo qual lo dit Ferrer, presents los altres elects per la Cort, demanà y requerí lo dit protonotari d'extendren acta pública, que fou feta lo dia, lloch, hora y any abans escrits, ab los testimonis que signen, y ab les firmes y signes de quatre notaris públichs. Tot lo qual es sotscriu per lo dit Raymond de Comes protonotari reyal, qui dona fè de que dit instrument es copia fidel del original.

Fins ací, lo document esmentat.

Lo Rey, en efecte, passà d'aquesta vida aquell mateix mati del dissapte 31 de Maig, abans de migjorn y la Cort general que celebrava en Barcelona als catalans, romangué d'aquell moment disolta.

En Guerau Alamany de Cervelló, governador general de Catalunya, y representant aleshores lo poder executiu, per ses lletres de 22 de Juliol d'aquell mateix any 1410, adreçades als prelats, nobles y barons, y als representats de les ciutats y viles reials, convocà Parlament general a Montblanch pel darrer dia del següent Agost, *per socorrer als urgents necessitats iminents al dit Principat de Cathalunya, specialment per posar lo dit Principat, qui per la dita mort del dit senyor es en gran tribulació e perill, en degut estament, e specialment, si necessari sera, sobre la forma e manera que s deu tenir per lo dit principat ensemps ab los altres regnes e terres de la dita Corona en tractar e ordenar de la successió dels dits regnes e terres, la qual successió lo dit senyor Rey en la sua fi, volch e ordona esser*

dada a aquell a qui qui per justícia pertangués. Pregava los convocats de no mancarhi, *si la perdició del Principat posat en extrema necessitat desitjats esquivar*, —deyen les lletres—, y consellantlos d'anarhi *en la pus simple e honesta manera*, o sia ab poch seguici de gents d'armes a fi d'evitar bregues y de facilitar el problema del allotjament en una població petita.

Per l'estat sanitari epidemial de Montblanch, lo Parlament, per acort del dit Governador general y dels representants presents en la dita vila, fou traslladat a Barcelona'l 25 de Setembre de 1410 (1); y després, l'any següent, en 7 de Juliol de 1411, fou acordat de mudarlo a Tortosa pel 16 d'Agost, a fi de que fos més proper als Parlaments d'Aragó y de Valencia (2).

Fou, donchs, més d'un any passada la mort del Rey, y després d'esmerçar los representants de la Nació un temps preciós en xorques discussions internes y en enutjoses protestes, dissentiments y contra-protestes per si'l Parlament era estat convocat y mudat, ab dret suficient, quan aquesta corporació representativa s'ocupà per primera vegada del acta de darrera voluntat del Rey.

Sembla a primera vista, després de llegit el document, que son contingut tan clar y tan autèntich no podia fer nàixer cap dubte; no degué, emperò, aparèixer axí a tots los representants de Catalunya allà convocats, car segons diu l'esmentat registre de Procés de Corts, (3), lo Parlament manà escriure decontinent a sos representants en Barcelona, que no's contentava de la dita copia notarial, sinó que volia veure la mateixa acta original en el protocol del protonotari Raymond de Comes, la qual devia ésser portada al Parlament qui pagaria les despeses per la dita diligència notarial.

Fou necessari arribar fins lo dimars primer de Desembre següent per qu'En Raymond de Comes, lo mateix protonotari que fou del Rey En Martí, anàs al Parlament a exposar verbalment que'ls honorables deputats y les sis persones a ells adjuntes, en virtut de la lletra que havien rebuda del Parlament, l'instaven y'l molestaven sobre la portada al Parlament del instrument original, ab les paraules dites pel Rey a la fi de sa vida, referents a la successió dels regnes y terres de la Corona d'Aragó; de qual instrument ja n'havia tramès transllat autèntich,

(1) Procés de Corts, vol. VII, pl. 21.

(2) Procés de Corts, vol. VIII, pl. 279.

(3) Procés de Corts, vol. VIII, pl. 483.

allegant diverses rahons (que no s'esmenten) per les quals no devia portar lo dit original document, si no eren congregats tots los parlamentaris y si no se li feya una digna remuneració.

Lo Parlament, després de deliberar, acordà que, atenant que de present no era de necessitat urgent dit document, del qual ja'n posseïa copia autèntica y qu'essent absents del Parlament algunes notables persones, no exigia de moment la immediata presentació del acta original demanada. (1).

Després, en les actes de les sessions, ja no's tracta més de la darrera voluntat reyal, ni's demana més el document original, ni tampoch per semblant el protonotari'l tramet.

¿A què's degué qu'un document tan important, tan capdal, puix constituïa la base sobre la qual havia de seure'l dret del successor a la corona y al qual s'havia d'ajustar la conducta dels parlamentaris dels diversos reyalms que constituïen la Corona d'Aragó; a què's degué, donchs, que no fos portat al Parlament, ni reclamat pels parlamentaris, ni menys que se'n parlés, discutís ò comentés ja més anant?

¿A què's degué que'ls diputats qui en Octubre de 1411 no's contentaven ab la copia autèntica y volien l'acta original, en Desembre, dos mesos després, encara nó, trobaven suficient el possehir dita copia y que la vista de l'acta original no era necessaria? ¿Es que durant aquest temps, espontàniament s'anaren convencent de la veritat inclosa en lo document llegit, ò bé foren fets certs treballs que no podien may constar en acta, a fi de persuadirlos de la inutilitat ò inconveniència de reclamar l'acta original y que tenint per vàlit aquell escrit, lo Parlament romaní en franquía d'obrar lliurement, com ho demostraren los fets posteriors?

¿Quínes foren les dificultats que'l protonotari alegà no permetent bonament de portar a la vista del Parlament l'acta original de la voluntat reyal? No s'esmenten en l'acta de la sessió malgrat se digui qu'En Raymond de Comes les exposà a la consideració dels parlamentaris; y no podent ésser econòmiques, puix la Corporació havia acordat de pagar lo que fos necessari, ¿es que les dites dificultats se devien a que l'acta original no existia? ¿O que relatava fets falsejats que no convenia escatir ni aclarir?

DANIEL GIRONA Y LLAGOSTERA

(1) Item, vol. IX, pl. 113.

(Acabament)

Vingué la sentència... En Nonat no'n cullí més qu'un mot; *presiri*... De repent, l'obsessió fulgurant de la nafra may vista s'afeblí, s'esborrà, se disolgué per primera volta, al pàs d'una visió, d'una reviscència, d'un recort adormit en les cel·letes del cervell y qu'acabava de despertar al conjur d'aquell mot. Era quelcom qu'havia vist al cine, en una ilustració... no sabia hont. Fons de roques; una mina, una pedrera, etc.; una munió d'homes ab pales, ab picots, bellugant com formigues sobre aquell fons arit... Van vestits com disfresces, com pallaços de terrible mal gust; unes calces folgades y un ample sach de *Pierrot*, a llistes travesseres... La més propera d'aquelles disfresces gira'l cap y guayta apagadament a n'En Nonat... Porta un casquet d'eunuch sobre'l cap d'eunuch, tot repelat y ab les fesomies flonges, abotargades per una grexesa tota femellenca... La visió es d'un grotesch antipàtich, repugnant, y En Nonat clou vivament els parpres, rebutjantla. Acte seguit, en l'atmòsfera carregada de la sala plena de gent, sent una corrent fresca, com si acabés d'obrirse vora séu una porta invisible. Aquella frescor li amoxa les galtes manyagament, se li fica a dins per tots los ulls de la pell, l'amara d'un segret benestar...

Ha acabat la vista y la gentada buyda la sala. Complertes les formalitats de ritual, els processats són retornats a *casa seva*. En Nonat, ara perfectament tranquil, ab una inconsciència juvenívola, que'l fa caminar lleuger com una volva, s'ha dextat dur d'ací d'allà...

A tall de recordatori de son procés, li ha restat la vaga impressió d'una boca fresca, somrihenta, hont entra y surt revidament la punta de la llengua, humitejant els llavis; d'un barret de senyora, cursi, ab una ploma massa torta y un *broche* de quincalla; d'un senyor color de noguera, ab punys de goma que, a cada moviment de braç, peten sobre'ls botons de l'americana; d'un troç de cel, d'un blau explèndit, ab un nuvolet blanch y esburrifat com un pelloch de cotó fluix... Y en l'olfat, tuf de bencina, de *cauchou*... olor d'acacia... de xacolata... de suor, de pols...

La conducció a Tarragona se feya placèvola y fins gayament. Els condemnats semblaven una colla d'estudiants que

marxessen a un nou pensionat. Al baxar del tren, en filera, reyen, creuaven observacions, acudits, a mitja veu... De repent, la filera's trenca en sèch, com una cadena de la que's desprèn una anella... Un home corre andén enllà, com un llamp, pel mig dels passatgers... Estupefacció general... Instant de confusió... Crits, corredices, *altos!* precipitats... L'esclafit d'una descàrrega, ab els mausers a mig engaltar...

El fugitiu, en plena correguda, s'axeca tres palms enlayre, en un gran bot de dayna y cau, fent una tombarella...

Tota la gent hi corre, s'ajusta al séu voltant...

En Nonat ja no durà may el vestit de disfressa y s'es guarida per arrèu la nafra de la cara. Ab l'occipuci obert y'l dorç entatxonat de plom, envia al món, com una eterna despedida, el miroteig de ses dents blanques, guspirejants de sol.

5 Febrer de 1920.

ENCÍS NOCTURN

*En plenitut reposa'l prat ubèrrim
dintre la nit feconda en harmonies,
que li texeix un bell vestit pulquèrrim
de perles com present de galantes.*

*Brollen mil veus de la terrena entranya
com llunyes veus d'abscondita sirena
y al vagarós noctàmbul acompanya
la fas amiga de la lluna plena.*

*La terra avuy no sembla pas tan trista
com en el jorn que's fon entre tenebres;
y es bell menar a terra y cel la vista
y desseguida cloure les palpebres.*

*¡Quin món intern de dolça llum esclata
gran y sublim que l'ànima extasta!
sembla que's breça en un breçol de plata
flayrant delicadeses d'ambrosia...*

*En plenitut la terra dorm, feconda,
sota la llum suau, bella y serena,
y un bell-estar y extrany fatill inonda
la dolçor del moment, tan suau, tan plena!*

P. MIALET

Valls, 1920.

DELS LLIBRES NOUS

L'ANDREUET

Novela d'ALEXANDRE FONT

Cada any la senyora Caterina, que tenia d'ajudar a son marit a despatxar cera durant la Setmana Santa, esmerçava tot el matí del Dissabte de Gloria en endressar la casa, que, entre'l trasbals de la botiga y qu'en dies sants a cà'l cerer no s'axecava ni una palla de terra, prou ho necessitava.

Tan bon punt tocaven *aleluya*, la mestressa y la vella criada, les dues habillades ab la pitjor roba que tenien y ab mocador al cap colocat a tall de dida per a guardarlos béls cabells de la pols, les emprenien ab escombres y esterenyinadors y ab espolsadors y plomalls, y a mig dia, quan el senyor Damià pujava de la botiga y'l senyor Cristòfol arribava per a dinar, trobaven la pisa del armari neta y brillant, que semblava que sortís de la fàbrica; el llautó de canons y axetes de la cuyna lluhent com or veritable; la taula del menjador ab quinze anys menys a sobre, y'l Sant Joseph de l'escaparata nèt y endressat, ab nova túnica d'encartronada llustrina, y flors de paper, més voluminoses y estarrufades que les anteriors, al cim de la vara maravellosa.

Dels llits fins en treyen les posts per a millor ferne sortir la pols dels junts, y cada traspontí (a cà'l senyor Damià l'ús del *sommier* restava completament inconegut) era picat y repicat. Móltes vegades la senyora Caterina, dòna pràctica en tot lo concernent a feynes casolanes, convertia l'alegría per la resurrecció en força motriu per a ablanir matalassos, y, al ensempe que a la parroquia repicaven les campanes, que al celobert s'ohia'l constant copejar de tota mena d'eynes de cuyna, y que pels terrats s'engegava de tant en tant alguna arma de foch, l'esposa del cerer, ab la Mariagna, armades abdues ab pales de vímets, s'entregaven xardorosament a la tasca al màgich crit de «Formigues sortíu del forat, que Nostre Senyor ja ha resuscitat!»

Aquell any, mentres estovaven el llit del Andreuet, la senyora Caterina notà un bulto sota la tela d'un dels traspontins y prop d'un llarch descosit. Al sol examen pel tacte, la cecera's convencé que allò no era produhit per agombolament de la palla de blat de moro, com havia cregut en un principi, sinó que's tractava d'un còs estrany, y com, fins al present,

no s'ha sentit dir que'ls traspontins criïn tumors, y, per lo tant, el bulto misteriós devia haver estat introduhit allí, lo més probable, per mà de l'Andreu, ab la perspicacia propia de la dòna, trobà desseguida un pretext per a fer exir la Mariagna y poder desentranyar el misteri en la soledat que'l cas requeria y allunyada d'indiscretos mirades.

Axí que's trobà sola, s'agenollà al costat del llit, ficà'ls dits per l'esquinç, y prompte's pogué convèncer que lo que amagava'l traspontí no era altra cosa que un llibre, que anà estirant poch a poch y ab certa dificultat féu passar per l'obertura, animada ab la vaga esperança de que's tractava de la vida d'algun sant que l'Andreu devia llegir a estones perdudes. Mes, un cop el volum vegé la claror del dia, la mare pogué observar que la coberta era blava y ostentava'l títol de *Los amores de Adelina*, y, fullejantlo, ja alarmada, va veure una làmina que no representava certament la conversió de Sant Pau ni a Sant Antoni fugint de la temptació, sinó un jardí en nit de lluna en el qual dos amants estrenyien la més formidable abraçada que pels astorats ulls de la cerera havia passat en sa vida, y que al peu del gravat hi havia la següent llegenda impresa en caràcters més grossos que'ls del text: *Armando, loco de amor por Adelina, la estrechó fuertemente en sus brazos.*

La sorpresa experimentada per la senyora Caterina fou extraordinària. ¿Còm? ¿L'Andreu llegia aquella mena de llibrots? ¿Ell, el company inseparable dels pares austers, de l'oncle intatxable? ¿El jovincel tímit, poch comunicatiu y sovint concirós? ¿Es a dir que l'Andreu també seria com els altres? Aquesta última consideració va ésser la que més enuig y contrarietat féu nàixer en la cerera, car aquella il·lusió que solen acaronar totes les mares durant la infantesa dels fills, que consisteix en creure a ulls cluchs que llurs plançons arribaràn a la categoria de sants d'altar, sense passions ni altre amor de dòna que l'inspirat per la que'ls portà en son sí, començava a esvairse, y la realitat anava demostrantli que a divuyt anys no s'és tan criatura com pretenia'l seu marit.

Ab tota mena de cura, agafant el llibre ab dos dits com si temés contaminarse, y amagantlo sota son devantal, sortí del dormitori al punt que la Mariagna hi entrava ab l'estereinyinador.

FOLKLORE

DE L'ORACIÓ DE LA TEMPESTA

Varies han sigut, y per cert també ben interessantes baix el punt de vista folklòrich, les variants de l'oració de la tempesta, qu'han seguit a la insertada en la plana 92 del volum II d'aquesta revista, recullida per en C. G. y P., de la comarca gironina.

Mes jo encara he pogut recullirne una altra, no menys interessant, en el poblet de Sant Pere de Tarrassa (comarca del Vallès) y que per completar més aquest conjunt, vull donar a conèixer.

Ademés del ja conegut:

Sant March, Santa Creu,
Santa Bàrbara no'm dexèu.

mòlts solen afegirhi:

Veus del cel sento,
vostra Divina Magestat.
Vàlgans la Creu de Cristo
y la Santíssima Trinitat.

Y quasi tots els qu'axís la resen tenen molt bé present de no equivocar-se al dir «Vàlgans la Creu de Cristo», qu'es possible canviarho distretament per «Vàlgam la Creu de Cristo», ja qu'un cas ò miracle ocorregut en un convent de monges un dia d'una esgarrifosa tempesta, en que una monja, al implorar la misericòrdia Divina, davant l'espetech de trons y llamps, impensadament digué «Vàlgam», contantshi ella sola, en lloch de «Vàlgans» y caygué un llamp damunt del convent, matant a totes les demés menys a ella, indica lo perillós que pot ésser per al pròxim tal equivocació. Aquest cas, que més bé podria titularse tradició, els que'l saben s'apressen a ensenyarlo als que l'ignoren, per evitar els perills que, com ja dexo dit, pot ocasionar.

Aquestes oracions totes solen pecar més ò menys d'inconcretes, degut a la deformació que sofreixen al passar de boca en boca, mes com ja diu l'aludit C. G. y P., aquestes deficiències són suplides per la bona fè ab que solen ser resades; perquè'l més incrèdul, davant el transcendental perill de les hores tempestuoses, sent com una força oculta que l'imposa.

. JAUME CEPS

Sabadell, 17 de Juliol de 1919.

EL RECTOR DEL VALLÈS

El Rector del Vallès tenia un escolà que totes se les pensava. Aquest escolà, com qu'era un seu nebot, el tenia a casa seva mateix, y a més hi tenia la seva mare y un seu oncle.

Una vegada, va venir el temps de les pomes, en va provehir el rebost, y cada matí trobava que'l piló anava baxant. Y va pensar: «A la nit no queda, a casa, ningú més que'l petit escolà, la mare, l'oncle y jo; donchs, un de nosaltres quatre ha estat: la mare... no ho crech, perque no es pas gens lleminera; l'oncle, tampoch; jo, tampoch. Donchs ha de ésser l'escolà que, a més d'ésser un lleminer acabat, es més murri qu'en Calses.»

Un dia'l va cridar y li va dir:

—¿Fa qu'ets tu, Joan, qu'a la nit t'axeques, cada dia, a menjar les pomes del rebost?

—¿Jo? ¡Ay, no senyor!... Ja sóch lleminer, però no pas tant...

—Si no ho fossis un xich més, ray! Però, tant si es veritat com nó, dexèmho, que tampoch en treuria l'aygua clara.—

Y va pensar; «Bé ho sabré prou!...»

Aquell mateix vespre, quan tothom va ésser a dormir, agafà una grapada de cendra y l'escampà pel davant del rebost, per a que hi quedessin les petjades marcades del que hi anès, y se'n va anar a dormir.

Al cap d'una estona, l'escolà se'n va cap al rebost, encén una cerilla, y dóna, abans d'entrar, una mirada per tot, mal-fiantse del senyor rector, per lo que li havia dit suara; y quan veu l'escampament de cendra que hi hà a terra, diu, posantse'l dit gros de la mà sota l'ull: «*Oju!* aquí hi hà un gat amagat.»

Y després, pensant, pensant, segueix: «Axò es per a agafarme.»

Però ell ¡quina te'n fa? Va a buscar unes sabates del senyor rector y se les posa sobre les seves, y va al rebost, afartantse de pomes, a reventar...

Es clar, hi varen quedar marcades les petjades del senyor rector qui, pensant haver ja agafat el lleminer, l'endemà al matí lo primer que va fer fou anar al rebost, y en veyent que les petjades eren seves, va dir: «No ho entench... Passat que fos que, a la nit, jo'm llevés y les anés a menjar endormiscat...»

Y mentre'l senyor rector estava axí reflexionant, l'escolà s'estava revolcant, de mal de ventre, pel llit.

CAMIL GEIS

NOTES D'ARXIU

CONTRA'L CURANDERISME

De part del molt Illustre Senyor Aluaro Anthoni Bosser en arts y medicina doctor donzell en Barcelona domiciliat Prothomedic del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya per sa Magestat a Vos Jaume Ffarres cardador de la Vila de Tarrassa Bisbat de Barcelona salut, com sobre les arts de Medicina Chirurgia y Apothecaria y personas que exercexan aquellas nossie licit y permes conexer ab tots sos incidents dependents y emergents. Per tant ab thenor del present fets manament com ab thenor del present se hu fa y mana anos dit Jaume Ffarres que dal dia y hora que lo present nos sera estat presentat en auant sots pena de vint y cinc lliures moneda Barcelonesa. La tercera part de les quals en cas de contrafactio sie del official executant y les restants dues parts a dispositio nostra aplicadores y de bens nostres exhigidores perindicaments gosen ni presumian en dita Vila de Tarrassa ni en altra qualseuol part del present Principat de Cathalunya y comptats de Rosselló y Cerdanya sangrar barbejar ni curar ni altres qualseuol coses fer tocants la dita art de Chirurgia ans be comparegan dauant nos a nostra casa dins la present Ciutat de Barcelona dins vuit dias proxims dal dia de la presentatio del present en auant pera serbir examen de dita Art de Chirurgia y fer tot so y quant per nos sera benuist aparexer conuenir pera al be comu y perque les coses tocants a nostre Càrrech uajen encaminades al seruey de Deu y descarrech de nostres concientes, o poseu iustes rahons perque fer no hu degau altrament si lo contrari fareu lo que nos creu realment y ab effecte sera procehit contra uos dit Jaume Ffarres y uostres bens a la executio de dita pena que al present se contraffara y altrement segons de dret se trobara fahedor. En testimoni de les quals coses hauem manat esser fetes les presents per lo notari y scriua despedides y subsignades y sotascrites de nostra propria ma Data en Barcelona als 11 del mes de dezembre M.D.C.XXXXII.

«Lo Dr. Aluaro Antoni Bosser Protomedic.

»Scribo dictus Ilustri Prothomedici Anthonius Seruat Ciuis honoraty et nothari publici Barchinone.»

Document en poder del transcriptor.

Per la copia,

J. SOLER Y PALET

REVISTA

Llibres

L'ANDREUET.—NOVELA, per Alexandre Font.

Un autor realista, ò mellor *naturalista*, hauria fet de «L'Andreuet» una novela punyenta agre y crua, entretenintse estudiant l'atormentada vida interna del pobre adolescent cohibit y cercant les derivacions patològiques que un viure com aquell li havia de reportar. Sense dubte, que'l desenllaç del cas del Andreuet hauria sigut el mateix, però'ls camins qu'hauriem seguit per a arribarhi molt diferents y més escabrosos. L'Alexandre Font (y rèbi per axò la felicitació de *Vox populi*) ha pastat tota l'obra ab valors espirituals y aquestes per si soles li han servit per a exposar clarament *la crítica* que se va proposar definir al escriure la seva novela. Es «L'Andreuet» la condemnaçió d'un sistema d'educació, ranci y brutal, ab tot y ésser basat en un pur afecte paternal. L'escenari qu'ha escullit l'autor per a presentarnos el seu pensament, no pot ésser més ensopegat: un carreró de la Barcelona vella y en aquest carreró una botiga de cerer. Semblants botigues, sempre poch concorregudes, modestes, endressades y tristes, sembla que ja porten en si quelcom de migrament, de palidesa, de manca de vida y esplendor... són com l'ante-sala, de la *pàlida mors*.

Segurament, qu'avuy en dia, trobariem encara a Barcelona, pels seus carrerons y botiguetes, algun migrat Andreuet, malgrat que la nostra ciutat siga

una ciutat de xerinola barata y disbauxa encomanadissa, però, ab tot, no'ns podèm sustreure, al llegir la novela del Alexandre Font, a l'impressió de que'ns parlen d'una Barcelona pretèrita. Avuy, els Andreuets, en sa majoria, són ò sindicalistes ò fotblistes ò excursionistes ò *juerguistes* (valgui'l mot per a entendrens) etc... No s'estan de rès y estiren més el braç que la mànega... Però, tant se val, pels que restin com l'Andreuet d'En Font y, sobre tot, per a llurs pares, vâgi la *moraleja* del llibre de que parlèm.

Vox populi, en aquest instant de la seva disertació, voldria extendres en consideracions per a expressar mellor lo que provarà de dir en les ratlles següents, però, *Vox populi* no ha nascut per a sabi, no es erudit y com qu'es fill del poble, com ell ha d'expressarse si vol ésser sincer y fidel ressò de la seva veu.

Axis, donchs, entrèm de plà al tema. Què es una novela? Què es un conte?... Y què un quadro? Aquest tres genres literaries se distingexen no més per llurs dimensions? Nò! En molt poques planes pot haverhi una gran novela: «L'escanya pobres» del Oller, per exemple. Hi han contes que poden ésser molt llargs; alguns d'Egard Poe, (també, per exemple) y hi hà *quadres* de tots tamanyes, com ne tenen molts les lletres catalanes... Donchs axò entén *Vox populi* qu'es «L'Andreuet» d'En Font, un quadro, ò sia la presentació d'uns personatges d'un medi y d'un cas. Per axò, la primera part del llibre s'arros-

sega un xich, cosà que no succeix més endavant. Si tot el caràcter, tota la vida, tots els personatges de «L'Andreu» s'haguessin reduïda a les pàgines de una «Mademoiselle Fifi» per exemple (no sortirèiem d'exemples, avuy!) ò bé de «Una bofetada» (aquest cop citèiem l'exemple sense mourens de casa,) l'Alexandre Font hauria fet una obra esplèndida; però no ha estat així; el sentiment de proporcions, indispensable a tota obra artística, l'ha trahit y li ha robat força y vigoria, dextant, y estiragassant la forma.

VOX POPULI

Teatres

Romea. — EL VI TRIST, comedia d'Aymerich y Pons.

LA VIDA SE'N VA, drama de J. Millàs Raurell.

Entre diversos estrenos d'obres catalanes qu'han tingut lloch últimament, sols volèiem parlar de dues que per una cosa ò altra's surten del baix nivell general.

La comedieta dels senyors Aymerich y Pons no es pas cosa extraordinària (ni's autors s'ho deuen haver proposat,) però està escrita ab una discreció en el llenguatge, una veritat en el diàlech y una lògica en l'acció,

sense forçar may la nota còmica per produhir la hilaritat, conseguintla, al contrari, per la naturalitat de les situacions y de les frases, que'l públich s'hi troba bé y aplaudeix y torna l'endemà a una altra representació.

Tot lo contrari d'aquesta obra es el drama del senyor Millàs Raurell. S'hi veu l'afany de fer gros y de fer nou; però s'hi veu desseguida la inexperiencia del autor que'l priva de conseguir son objecte. Les ganes hi són; potser en sa imaginació'l drama adquiria les proporcions y la intensitat volgudes; però, al escriure'l, les figures s'esborren, l'acció's desencaxa, la literatura pren lo lloch a la veritat artística, les preocupacions d'ara encarcaren y falsegen el llenguatge, ... y l'obra resulta escrita, en tot cas, per un altre auditori que'l que va al teatre.

Aquest fracàs no'l volèiem considerar definitiu; si's tenen en compte algunes qualitats qu'ara resulten ofegades per la equivocació del autor, podèiem esperar que'l Sr. Millàs Raurell se rescabali en una nova producció, aprofitant la experiencia, tan dolorosa com profitosa per un escriptor de debò.

LLEAL.

LOS NOSTRES FOLLETINS

Ab aquest número repartim l'últim quadern y la coberta del llibre del plorat Frederich Rahola

CATECISME DE CIUTADANÍA

Aquesta Administració's cuida, com de costum, de ferlo relligar. Tot lector pot portar l'exemplar respectivament en bon estat y canviar-lo per un de relligat, mitjantant el cost de 40 cèntims.

Imp. La Renaxensa. Barcelona.